

JAROSLAV HEYROVSKÝ

**20. 12. 1890
- 27. 3. 1967**

Akademické gymnasium v Praze

University College v Londýně, 1910 - 1914

BSc., 1913

MSc., "*The Electroaffinity of Aluminium*", 1918

Karlova universita - doktorát, 1918

- mimořádný profesor, 1922

- řádný profesor fyzikální chemie, 1926

**spoluzakladatel časopisu Collection of Czechoslovak
Chemical Communications (1929)**

**zakladatel Polarografického ústavu ČSAV
1950–63 ředitelem**

**čestné doktoráty na mnoha univerzitách
(mj. Drážďany, Marseille, Paříž, Varšava)**

**čestný člen vědeckých akademií
(např. USA - Boston, Indie, Maďarsko, Polsko)**

viceprezident Mezinárodní unie fyziků

prezident Polarographic society of London

čestný člen Japonské polarografické společnosti

**čestný člen chemických společností Československa,
Rakouska, Polska, Anglie a Indie**

ELEKTROKAPILARITA

Bohumil Kučera (1874 – 1921), profesor experimentální fyziky, UK

**zabýval se m.j. studiem elektrokapilárního jevu
(elektrokapilarity)**

**elektrokapilarita - změna mezifázového napětí na rozhraní
kov/roztok elektrolytu, způsobená přítomností elektrického náboje
na tomto rozhraní**

**změny mezifázového napětí mohou nastat u všech
polarizovatelných elektrod, ale pouze u rtuťové elektrody je
možno je dobře měřit ⇒ v experimentech se používala rtuť**

Elektrokapilární křivka

= graficky vyjádřená experimentálně získaná závislost mezifázového napětí γ na rozhraní rtuť/roztok elektrolytu na vnějším napětí vloženém na kapilární rtuťovou elektrodu

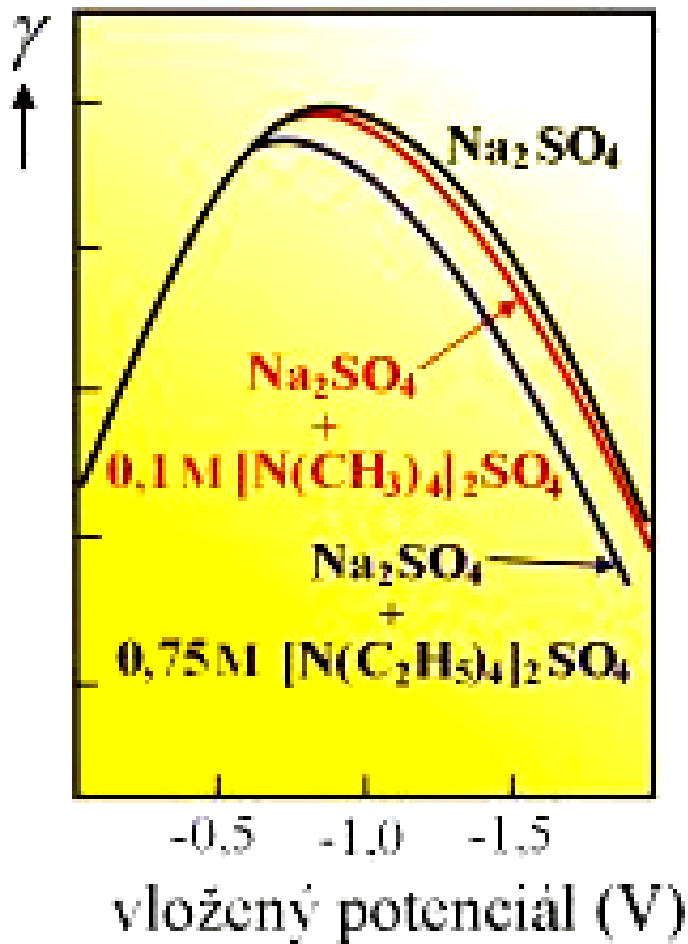
kapilára se rtuťí / elektrolyt / velkoplošná rtuťová elektroda

ss napětí

posun výšky menisku Hg v kapiláře

"nulový" přístroj

**elektrokapilární
křivky pro různé
elektrolyty**

Měření elektrokapilárních křivek Lipmannova metoda

G. Lipmann – měření výšky menisku
 $\gamma \sim h$

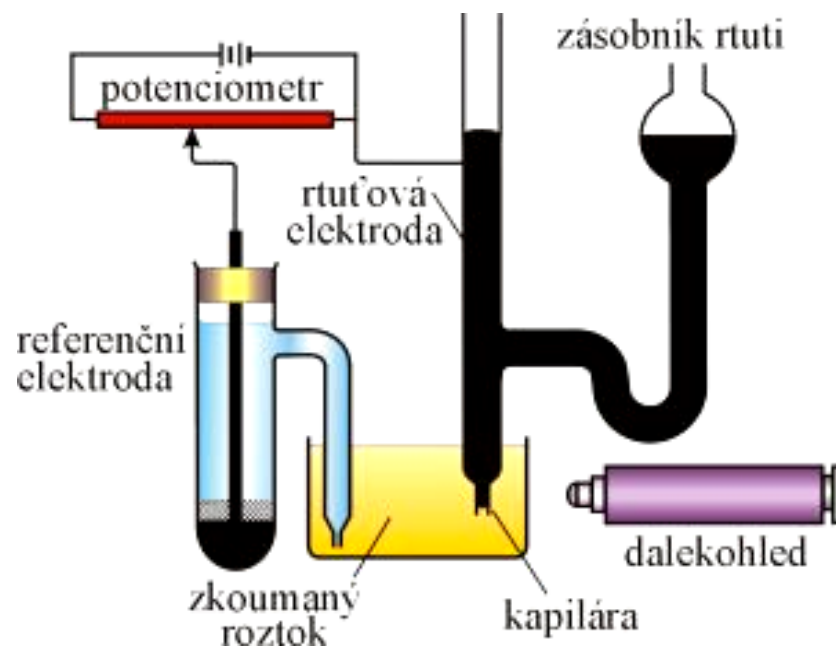
Ann. Chim. Phys. 5, 494 (1875)

kapilára se rtuť / elektrolyt / velkoplošná rtuťová elektroda

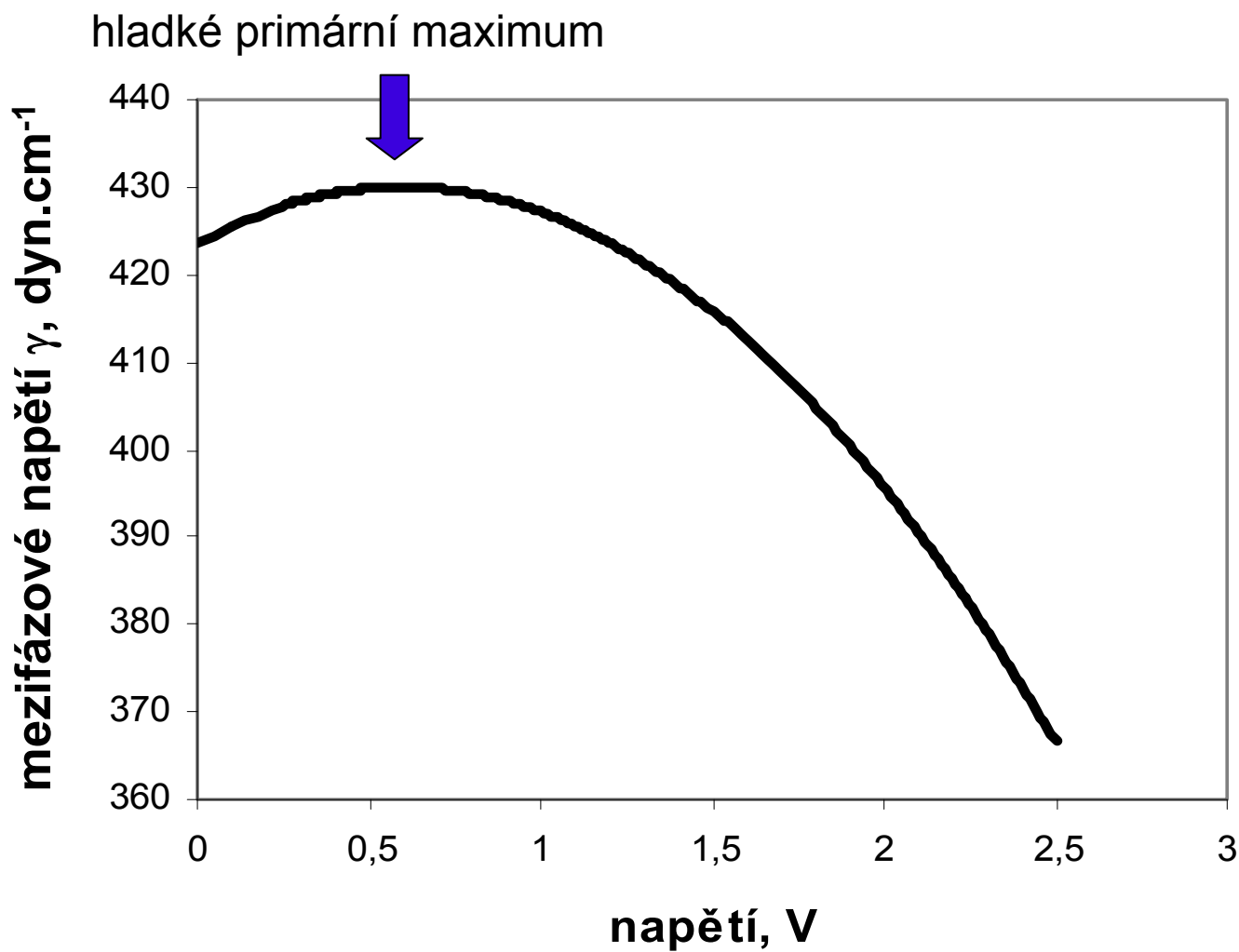
ss napětí

posun výšky menisku Hg v kapiláře

Experimentální spořádání podle Lipmanna = kapilární elektrometr

Lipmannova elektrokapilární křivka

Měření elektrokapilárních křivek Kučerova metoda

Bohumil Kučera - vážení kapek Hg

(stalagmometrická metoda) - přesnější

$$\gamma \sim m$$

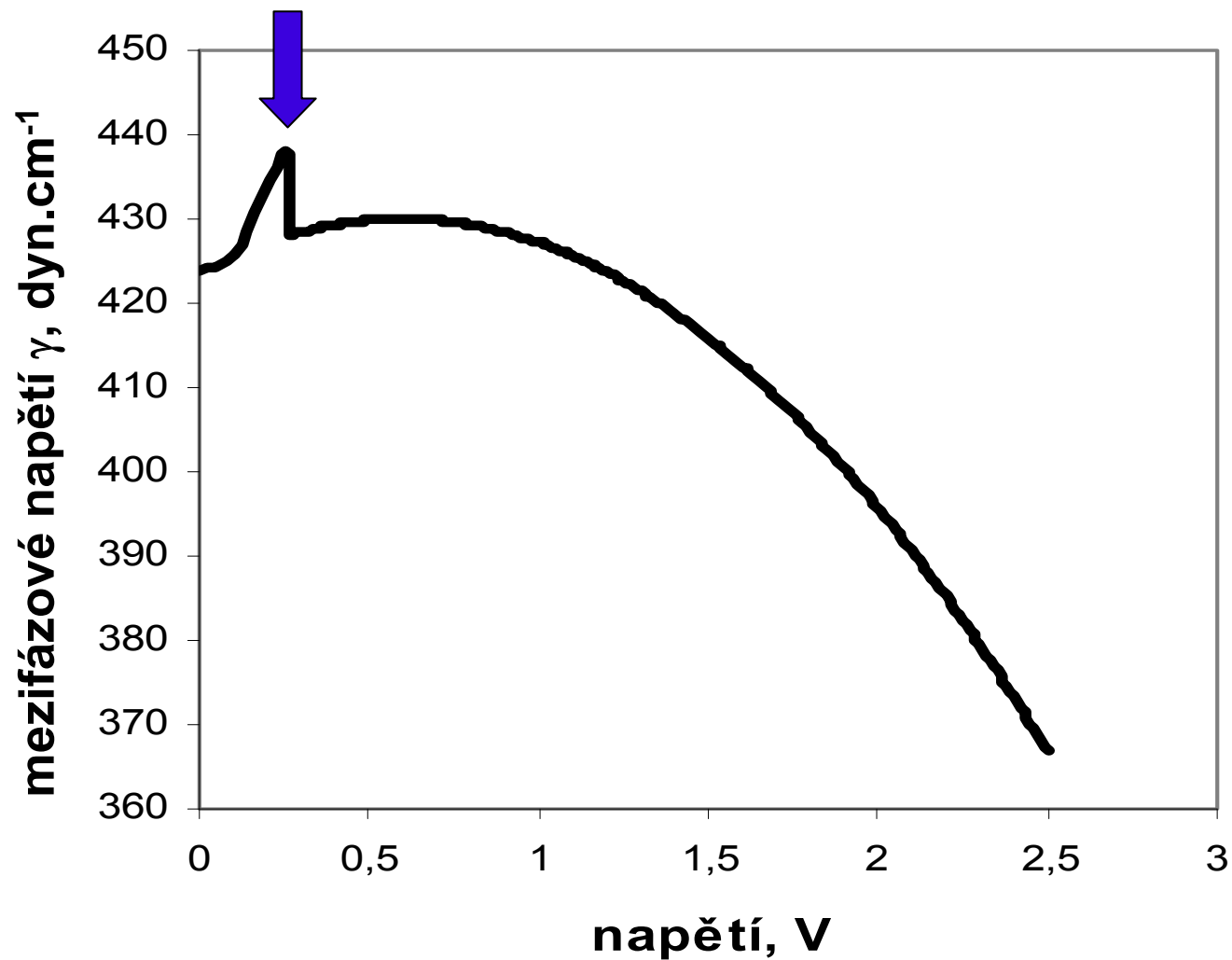
Die Oberflächenspannung von Polarisierem Quecksilber.

Habilitační docentská práce, Darmstadt, 1903

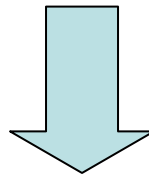
Tato metoda však jeví za **přítomnosti vzduchu** v
roztocích zředěných elektrolytů anomálie - sekundární
maxima

Kučerova elektrokapilární křivka

sekundární maximum

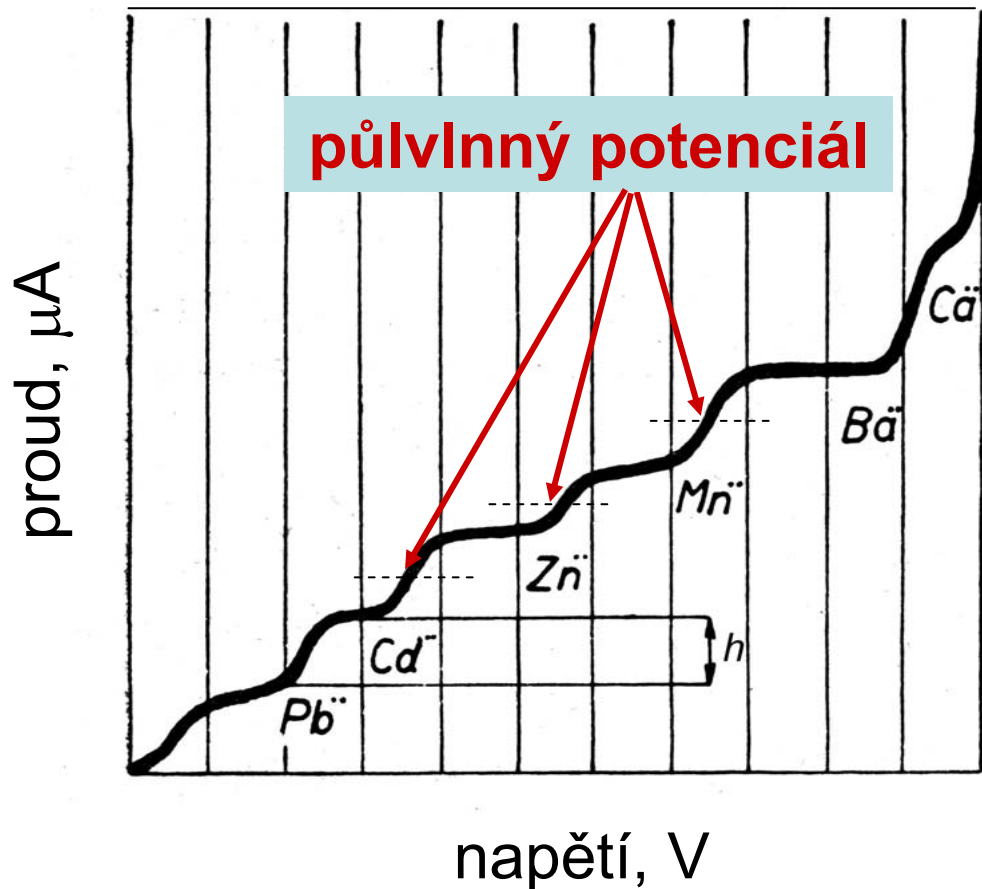

Heyrovský měl zjistit, co je příčinou sekundárních maxim
v průběhu experimentů ho napadlo místo počítání a
vážení kapek měřit závislost procházejícího proudu na
vloženém napětí na rtuťové kapce (= **kapkové elektrodě**)

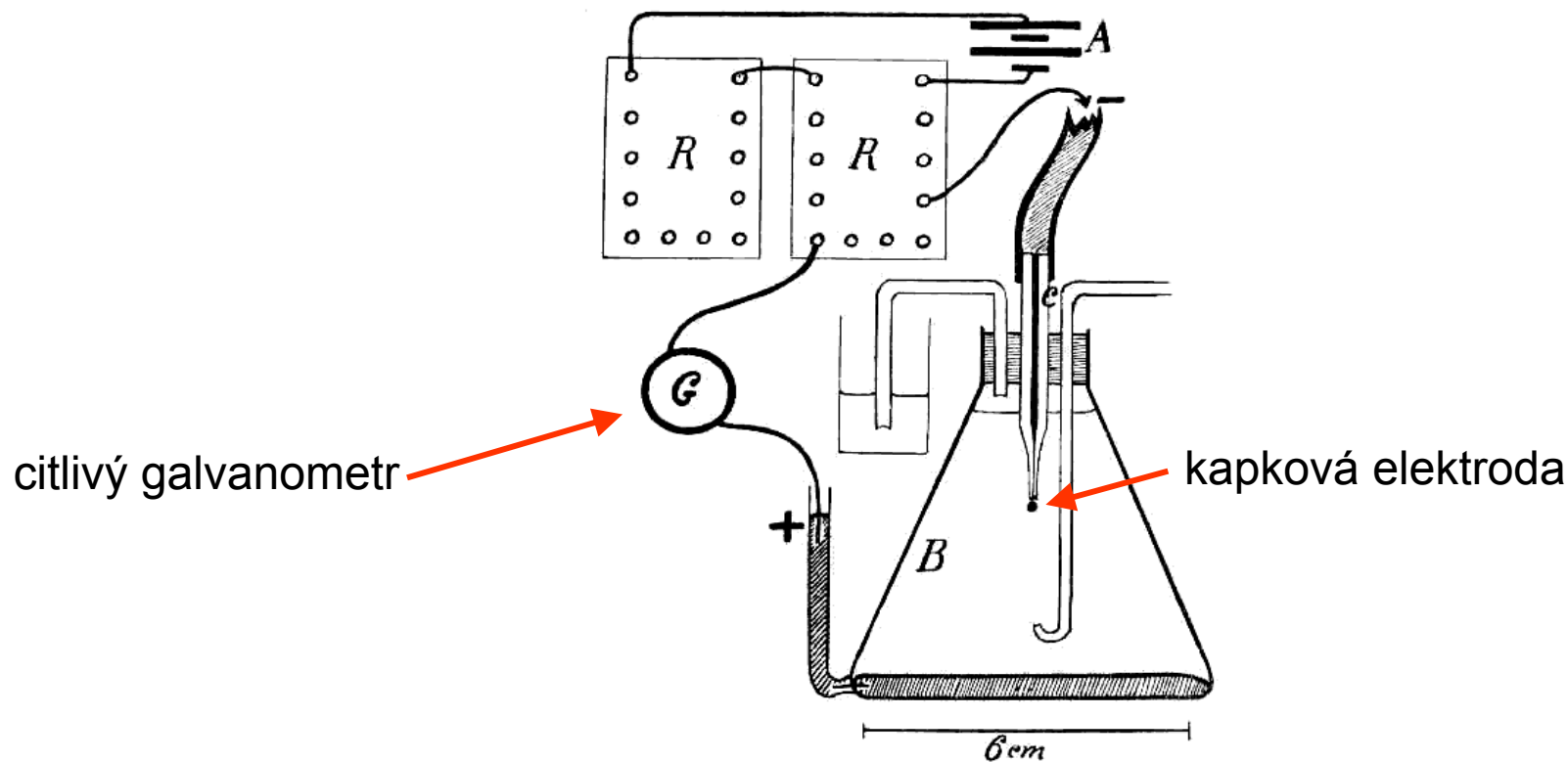
charakteristické křivky
(později nazvané **POLAROGRAFICKÉ**)

POLAROGRAFICKÁ KŘIVKA

půlvlnný potenciál - určuje ion (KVALITU)
výška vlny h - určuje koncentraci iontu (KVANTITU)

Původní Heyrovského experimentální uspořádání

První publikace:

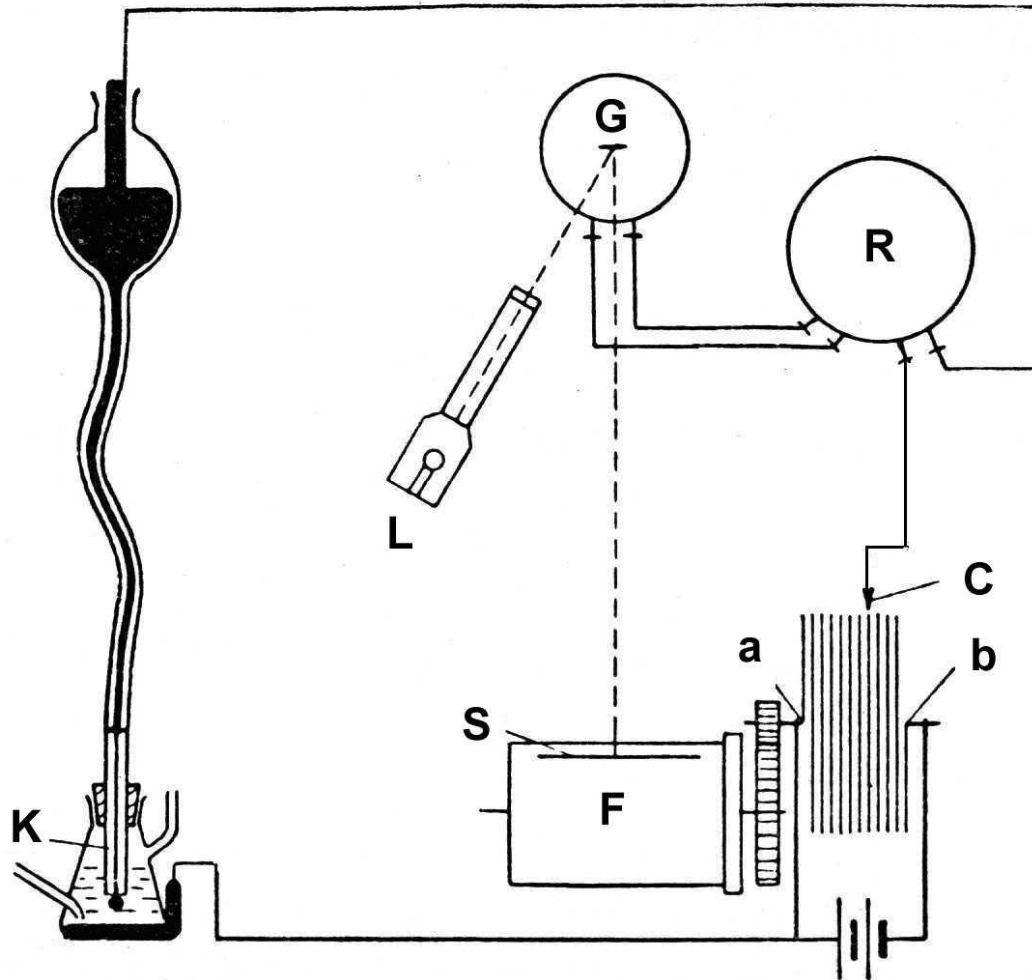
Elektrolýza se rtuťovou kapkovou kathodou. *Chemické listy* **16**, 256 (1922)

VLASTNOSTI KAPKOVÉ ELEKTRODY

- **dokonalá polarizovatelnost**
- **povrch kapkové elektrody se stále obnovuje, zůstává ideálně čistý**
- **na povrchu kapky je vysoké přepětí vodíku** (vodík se vylučuje na rtuti v kyselém prostředí při ca 1,2 V a v neutrálním a alkalickém až při ca 3 V); tím lze stanovit řadu kationtů, jejichž vylučování není rušeno vývojem vodíku (např. alkalické kovy z neutrálního roztoku)
- **množství látky, která se účastní reakce na povrchu kapky je zanedbatelné** - nemění se tak koncentrace analyzovaného roztoku; analýsu je možné mnohokrát opakovat se stejným roztokem
- **kapka po odkápnutí promíchá okolí nové kapky**, dostává se k ní stále čerstvý roztok; elektrolýza při určitém potenciálu tedy probíhá na všech kapkách stejně – proud je závislý jenom na vloženém napětí a na složení roztoku
- **rtuť má povahu ušlechtilého kovu** (má značný pozitivní elektrolytický potenciál) a mohou na ní probíhat nerušeně redoxní pochody, podobně jako třeba na platině
- **malé rozměry kapkové elektrody umožňují stanovení ve velmi malých objemech (0,01 až 0,005 mL)**

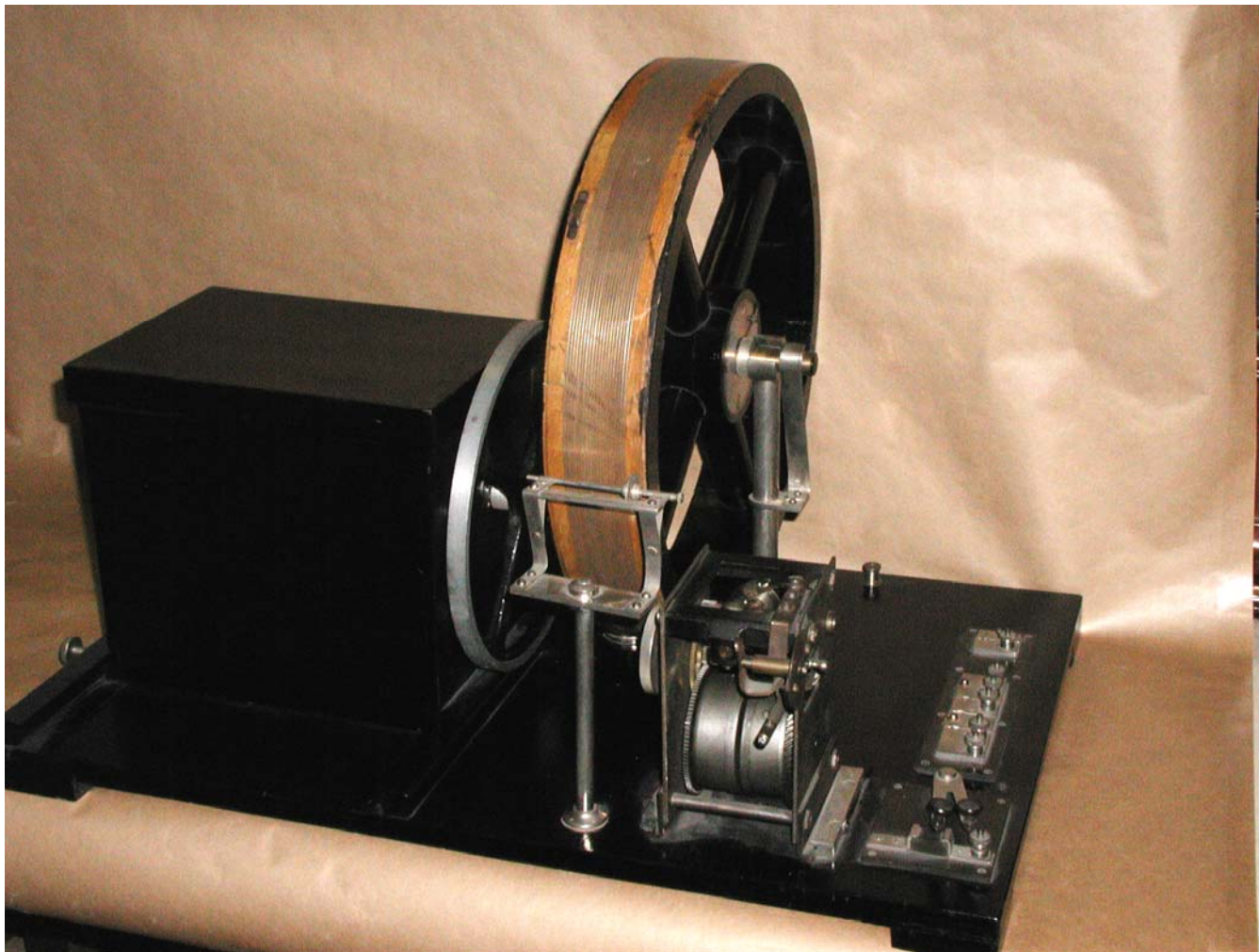
SCHÉMA HEYROVSKÉHO POLAROGRAFU

K - kapková elektroda, G - galvanometr, R - reduktor citlivosti,
C - smýkavý kontakt, S - osvětlovací štěrba, L - lampa, F - fotopapír

Prof. Brdička a prof. Heyrovský

První model polarografu Heyrovský - Shikata

osvětlovací lampa, zrcátkový galvanometr,
reduktor pro změnu citlivosti

10. 12. 1959 udělena Nobelova cena
" za jeho objev a vypracování polarografických analytických metod "

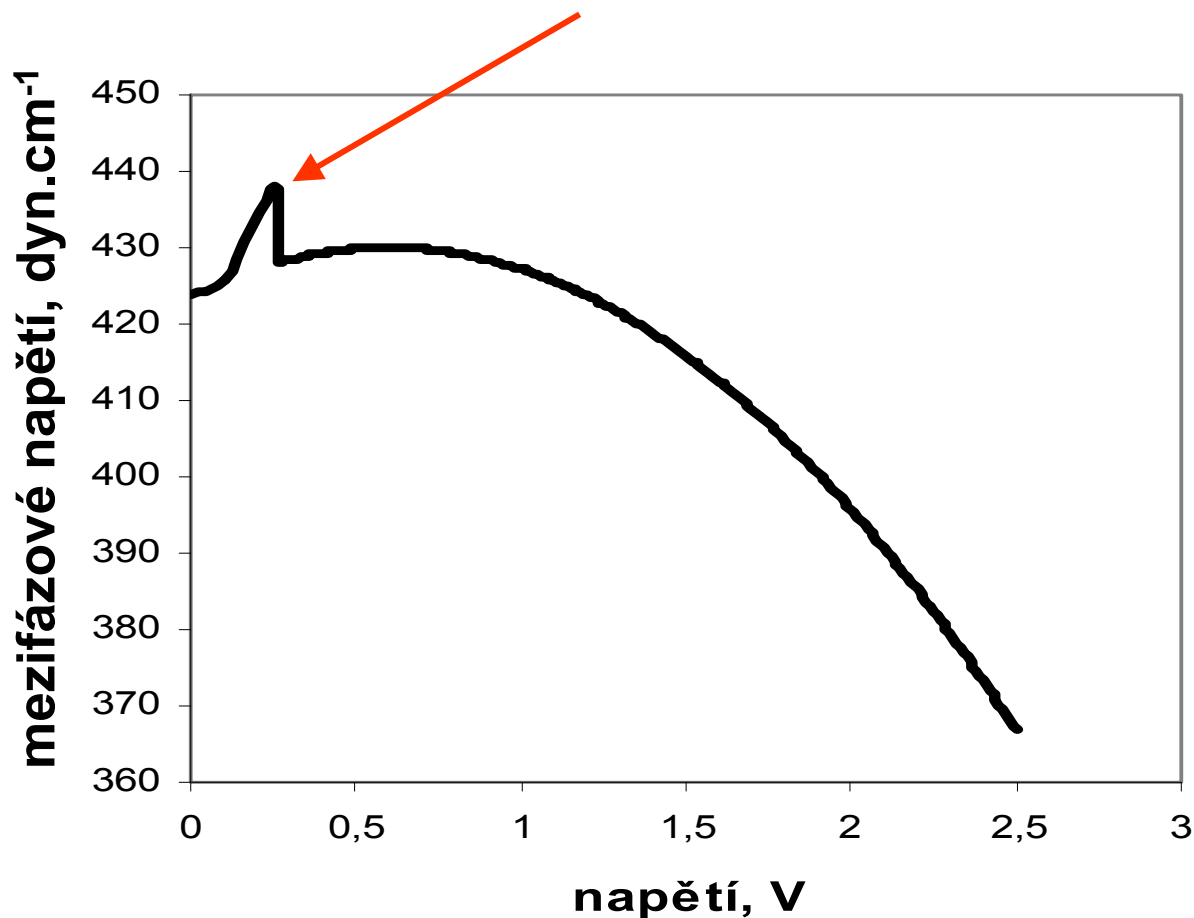
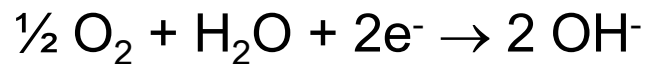
švédský král Gustav VI. předává Jaroslavu Heyrovskému Nobelovu cenu

líc a rub medaile Nobelovy ceny

... a co to byly ty anomálie?

později bylo zjištěno, že jde o kyslíková maxima způsobená katodickou redukcí rozpuštěného kyslíku

POČET UDĚLENÝCH NOBELOVÝCH CEN ZA CHEMII

